

STRIJDLIED VAN DE TIJGERMOEDER

Vertaling Wenneke Savenije

Amy Chua

Strijdlid van de tijgermoeder

Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

Van dezelfde auteur:
*Wereldrijk voor een dag. Over de opkomst en ondergang van
hypermachten*

Eerste druk maart 2011
Tweede druk maart 2011
Derde, herziene druk juni 2013

Oorspronkelijke titel *Battle Hymn of the Tiger Mother*. The Penguin

Press, a member of Penguin Group (USA) Inc., New York
© 2011 Amy Chua, met uitzondering van 'Waarom ik van mijn
tijgermoeder hou' (blz. 259-263) © New York Post, reported by
Mandy Stadtmiller

© 2011, 2013 Nederlandse vertaling Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

Alle rechten voorbehouden
Vertaling Wenneke Savenije
Tekstredactie Henriëke Korten
Omslag Studio Pollmann
Omslagfoto © Peter S. Mahakian

Overige foto's uit de privécollectie van de auteur, met uitzondering
van: blz. 40 Bachrach Photography; blz. 185 © Susan Bradley
Photography; blz. 236 en 243 Peter S. Mahakian; blz. 259 © Lulu

Chua-Rubinfeld

NUR 740; 320

ISBN 978 90 468 1239 6

www.nieuwamsterdam.nl

Voor Sophia en Louisa
En voor Katrin

Inhoud

Deel een

- 1 De Chinese moeder 13
- 2 Sophia 16
- 3 Louisa 20
- 4 De familie Chua 24
- 5 Generaties en degeneratie 30
- 6 De cirkel van deugdzaamheid 35
- 7 Het geluk van de Tijger 40
- 8 Lulu's instrument 45
- 9 De viool 53
- 10 Tandafdrukken en belletjes 62
- 11 Het witte ezeltje 72
- 12 De cadens 76

Deel twee

- 13 Coco 89
- 14 Londen, Athene, Barcelona, Mumbai 97
- 15 Popo 105
- 16 De verjaardagskaart 115
- 17 Karavaan naar Chautauqua 121

- 18 Het meertje 127
19 Hoe klim je op tot Carnegie Hall? 134
20 Hoe klim je op tot Carnegie Hall? Deel 2 143
21 Het debuut en de auditie 151
22 Uitbarsting in Boedapest 159

Deel drie

- 23 Poesjkin 173
24 In opstand 185
25 Duisternis 195
26 In opstand – deel 2 198
27 Katrin 205
28 De zak rijst 210
29 Wanhoop 214
30 Hebreeuwse melodie 218
31 Het Rode Plein 222
32 Het symbool 227
33 Westwaarts 230
34 De afloop 236

Coda 243

Postscriptum 250

Waarom ik van mijn tijgermoeder hou
(door Sophia Chua-Rubenfeld) 259

Dankwoord 264

Noten 266

Dit is het verhaal van een moeder, twee dochters en twee honden. Het is ook een verhaal over Mozart en Mendelssohn, de piano en de viool, en over onze weg naar Carnegie Hall.

Eigenlijk had dit verhaal duidelijk moeten maken dat Chinese ouders hun kinderen beter opvoeden dan westerse.

Maar het is een verhaal geworden over een wrange botsing van culturen, een vluchtige kennismaking met roem en de vernedering die een dertienjarige me liet ondergaan.

Deel een

De Tijger, het levende symbool van kracht en energie, boezemt doorgaans angst en ontzag in.

De Chinese moeder

Veel mensen vragen zich af hoe het komt dat Chinese ouders over het algemeen zulke succesvolle kinderen voortbrengen. Ze vragen zich af hoe die ouders het voor elkaar krijgen zo veel wiskundige en muzikale wonderkinderen af te leveren, hoe het er in zo'n gezin aan toegaat, en of zij dat ook zouden kunnen. Dat kan ik ze vertellen, want ik heb het gedaan. Mijn dochters, Sophia en Louisa, mochten nooit:

- naar een slaapfeestje
- buiten schooltijd met andere kinderen spelen
- meedoen aan een toneelstuk op school
- daarover klagen
- tv-kijken of computerspelletjes doen
- zelf hun buitenschoolse activiteiten kiezen
- lager dan een tien halen
- niet de beste van de klas zijn in alle vakken, behalve gymnastiek en toneel
- een ander instrument bespelen dan piano of viool
- geen piano of viool spelen

Ik hanteer de term 'Chinese moeder' losjes. Onlangs ontmoette ik een enorm succesvolle blanke man uit Zuid-

Dakota (bekend van televisie), en nadat we een aantal zaken hadden vergeleken, kwamen we tot de conclusie dat zijn vader, een hardwerkende arbeider, onmiskenbaar een Chinese moeder was geweest. Zo ken ik ook Koreaanse, Indiase, Jamaicaanse, Ierse en Ghanese ouders die aan de kwalificaties voldoen. Daar staat tegenover dat ik ook een paar moeders van Chinese afkomst ken, meestal geboren in het westen, die *geen* Chinese moeders zijn, uit vrije keuze of om wat voor reden dan ook.

Ook de term ‘westerse ouders’ gebruik ik losjes. Westerse ouders heb je in alle soorten en maten. Ik durf zelfs te beweren dat westerlingen er veel meer verschillende opvoedmethodes op nahouden dan Chinezen. Sommige westerse ouders zijn streng, andere zijn makkelijk. Er zijn homoseksuele ouderparen, orthodox-joodse ouders, alleenstaande ouders, ouders die vroeger hippie waren, ambitieuze tweeverdieners in de financiële sector en ouders die in het leger zitten. Die westerse ouders houden er niet allemaal dezelfde opvattingen op na, dus als ik de term ‘westerse ouders’ gebruik, verwijs ik natuurlijk niet naar alle westerse ouders – net zoals ik met ‘Chinese moeder’ niet naar alle Chinese moeders verwijs. Maar om welke ouders het ook gaat, in het algemeen zijn westerse ouders, zelfs al denken ze streng te zijn, bij lange na niet zo streng als Chinese moeders. Zo vinden mijn westerse vrienden zichzelf bijvoorbeeld al streng als ze hun kinderen dwingen een half uur per dag op hun instrument te oefenen. Meer dan een uur is niet aan de orde. Voor een Chinese moeder is het eerste uur het makkelijkste deel. Het tweede en derde uur tellen pas werkelijk mee als je iets wil bereiken.

Ondanks onze teergevoeligheid als het om culturele generalisaties gaat, zijn er talloze studies gedaan waaruit

blijkt dat er aanwijsbare en meetbare verschillen in opvoedmethoden bestaan tussen Chinezen en westerlingen. In een studie waaraan 50 Amerikaanse moeders en 48 Chinese immigrantenmoeders meewerkten, zei bijna 70% van de westerse moeders dat het ‘niet goed voor kinderen is als je veel nadruk op schoolprestaties legt’ en dat ‘ouders het idee moeten cultiveren dat leren leuk is’. Van de Chinese moeders daarentegen deelde ruwweg 0 procent die mening. Integendeel, de meeste Chinese moeders waren ervan overtuigd dat hun kinderen ‘de beste’ leerlingen op school konden worden, dat ‘goede schoolresultaten het resultaat van een goede opvoeding zijn’ en dat het ‘een probleem’ is als kinderen op school niet uitblinken, dat zoiets erop wijst dat ‘ouders hun werk slecht doen’. Uit andere studies blijkt dat Chinese ouders vergeleken bij westerse ouders dagelijks ongeveer tien keer zo veel tijd besteden aan het oefenen met hun kinderen zodat ze in alle vakken uitblinken. Westerse kinderen daarentegen doen vaker aan teamsport.

Dat brengt me op mijn laatste punt. Sommige mensen denken misschien dat een Amerikaanse sportouder net zoiets is als een Chinese moeder. Maar dat is een misvatting. In tegenstelling tot de typisch volgeplande voetbalmoeder is de Chinese moeder ervan overtuigd dat (1) schoolwerk altijd voorgaat; (2) ieder cijfer onder de tien een afgang is; (3) je kinderen met wiskunde twee jaar voor moeten lopen op hun klasgenoten; (4) het uit den boze is je kinderen in het openbaar een complimentje te geven; (5) als je kind overhoop ligt met een leraar of begeleider, je altijd de kant van die leraar of begeleider moet kiezen; (6) kinderen alleen mogen meedoen aan activiteiten waarmee je een medaille kunt winnen; en (7) dat die medaille per definitie een gouden moet zijn.

2

Sophia

Sophia

Sophia is mijn oudste dochter. Mijn man, Jed, is Joods en ik ben Chinees, zodat onze kinderen Chinees-Joods-Amerikaans zijn. Dat klinkt misschien exotisch, maar het is een etnische groep die in bepaalde kringen in de meerderheid is, met name in universiteitssteden.

Sophia betekent ‘wijsheid’, net als Si Hui, de Chinese naam die mijn moeder haar heeft gegeven. Al sinds haar geboorte is Sophia rationeel van aard en kan ze zich buitengewoon goed concentreren. Die eigenschappen heeft ze van haar vader.

Als baby sliep Sophia al snel de hele nacht door en huilde ze alleen om een bepaald doel te bereiken. In die tijd werkte ik aan een juridisch artikel – ik had ouderschapsverlof van het advocatenkantoor op Wall Street waar ik werkte en wilde dolgraag een aanstelling als docent, zodat ik nooit meer naar dat kantoor hoefde – en Sophia begreep dat, al was ze pas twee maanden. Ze was rustig en bedachtzaam; haar eerste levensjaar deed ze weinig anders dan slapen, drinken en naar mij kijken terwijl ik met mijn writer's block worstelde.

Sophia was een voorlijk kind en kende het alfabet al toen ze achttien maanden was. Onze kinderarts zei dat dat neurologisch gezien onmogelijk was en hield vol dat ze alleen maar klanken imiteerde. Om zijn gelijk te krijgen haalde hij een grote, verwarrende kaart tevoorschijn waarop de letters van het alfabet de vorm hadden van slangen en eenhoorns. Hij keek heen en weer van Sophia naar de kaart. Listig wees hij naar een pad met een nachtpijp aan en een slaapmuts op.

‘Q,’ kraaide Sophia.

De dokter bromde. ‘Niet voorzeggen,’ zei hij tegen mij.

Ik was opgelucht toen we bij de laatste letter waren aangeland: een waterslang met allemaal rode tongen eromheen, die Sophia als een I herkende.

Al in de kleuterklas blonk Sophia uit, vooral in rekenen. Terwijl de andere kinderen van 1 tot 10 leerden tellen volgens de creatieve Amerikaanse methode – met stokjes, kralen en kegeltjes – leerde ik Sophia op de Chinese manier uit het hoofd optellen, aftrekken, vermenigvuldigen, delen, breuken en decimalen berekenen. Het viel alleen niet mee om de uitkomst met stokjes, kralen en kegeltjes weer te geven.

Toen we trouwden spraken Jed en ik af dat onze kin-

deren Mandarijn zouden leren spreken en joods opgevoed zouden worden. (Zelf ben ik katholiek opgevoed, maar daar hechtte ik niet aan. In mijn familie zaten de wortels van het catholicisme niet diep, maar daarover later meer.) Nu ik erop terugkijk was dat een wat merkwaardige afspraak, want zelf spreek ik geen Mandarijn – thuis spraken we het dialect Hokkien – en Jed is totaal niet religieus. Maar op de een of andere manier werkte onze afspraak. Ik vond een Chinese kinderjuf die voortdurend in het Mandarijn tegen Sophia praatte en we vierden onze eerste Chanoeka toen Sophia twee maanden oud was.

Naarmate Sophia ouder werd leek ze het beste van beide culturen in zich op te nemen. Van de Joodse kant leerde ze dingen te onderzoeken en vragen te stellen. En van mij, de Chinese kant, leerde ze vaardigheden – heel veel vaardigheden. Ik bedoel niet zoiets als aangeboren talenten, maar vaardigheden die je volgens de gedisciplineerde Chinese drilmethode kunt aanleren, zodat je zelfvertrouwen gestaag toeneemt. Toen ze drie jaar was kon Sophia Sartre lezen, de grondbeginselen van de verzamelingenleer toepassen en honderd Chinese karakters schrijven (Jeds interpretatie: ze herkende de woorden ‘No Exit’, kon twee elkaar overlappende cirkels tekenen, en ja met die Chinese karakters kwam ze een heel eind). Terwijl ik Amerikaanse ouders hun kinderen voor de simpelste dingen – met een viltstift kliederen of met een stok zwaaien – uitbundig zag prijzen, werd me duidelijk dat Chinese ouders hen in twee opzichten overtreffen. Ze hebben 1) hogere ambities voor hun kinderen, en 2) er vertrouwen in dat hun kinderen een grote hoeveelheid leerstof aankunnen.

Natuurlijk wilde ik Sophia ook laten delen in het beste

wat de Amerikaanse maatschappij te bieden had. Ik wilde haar niet opvoeden tot zo'n vreemd Aziatisch robotje dat zo onder druk van zijn ouders staat dat het zelfmoord pleegt als het bij het eindexamen als tweede eindigt. Ik wilde dat ze een compleet mens werd en hobby's en andere bezigheden had. Niet zomaar een bezigheid, zoals 'knutselen', waar je niets aan hebt – of nog erger, drummen, dat tot drugsgebruik leidt – maar iets zinnigs met een hoge moeilijkheidsgraad, een hobby die tot diepgang en virtuositeit zou kunnen leiden.

En zo kwam de piano in beeld.

In 1996, toen ze drie was, kwamen er twee nieuwe dingen in Sophia's leven: haar eerste pianoles en een zusje.

3

Louisa

Louisa

Er bestaat een countrynummer waarin de zin voorkomt: ‘Ze is een wilde met het gezicht van een engel.’ Zo’n type is mijn jongste dochter Lulu. Ze geeft me altijd het gevoel dat ik een wild paard moet temmen. Zelfs in de baarmoeder schopte ze al zo hard dat ik er zichtbare sporen van op mijn buik kreeg. Lulu heet voluit Louisa, wat ‘beroemde krijger’ betekent. Ik weet niet meer precies hoe we al zo snel de juiste naam hadden gekozen.

Lulu’s Chinese naam luidt Si Shan, wat ‘koraal’ betekent en fijngevoeligheid suggereert. Ook dat past bij haar.